

شمایل ها

ما در متون خود اغلب ICONE را به "شمایل" ترجمه کرده ایم. اکنون شایسته دیده شد که برای کاربرد بیشتر زبان فارسی آن را به "سپنت نگار" ترجمه کنیم.

فهرست شمایل ها

۵	صفحه	- شمایل
۹	"	- پیدایش شمایل
۲۱	"	- معرفی شمایل ها طبق اعیاد و ایام عبادی کلیسا
۲۳	"	- شمایل مژدهء فرشته به مریم
۲۷	"	- " میلاد مسیح
۳۱	"	- " تعمید مسیح
۳۵	"	- " تجلی
۳۹	"	- " شام آخر خداوند عیسی
۴۳	"	- " تصلیب
۴۷	"	- " فرو رفتن عیسی در هاویه
۵۱	"	- " صعود مسیح
۵۵	"	- " صعود - نزول روح القدس
۵۹	"	- " پنطیکاست
۶۳	"	- " رحلت حضرت مریم
۶۵	"	- " سه گانه اقدس

- ۷۱ " - مادر خدا
- ۷۵ " - عذرای دیر ایلیج
- ۷۷ " - شمایل باردار شدن حضرت حنا
- ۸۳ " - سه جوان در کوره آتش
- ۸۷ " - کیورگیز (ژرژ) قدیس

* * *

شمایل

در کلیساهای شرقی تنها زیبایی آئین های مذهبی نیست که انسان را "از زمین به سوی آسمان می برد" بلکه خود ساختمان توسط کل جنبه های تزئینی دیوارها نقاشی های دیواری، موزائیک ها و شمایل ها^۱، که از کلیسا تصویر ملکوت خدا را می سازند در این امر سهم به سزائی دارند. شمایل معمولاً بر چوب نقاشی می شود و گاهی در کتاب مقدس یا کتب نیایشی نیز به تصویر کشیده می شود.

شمایل ها عمدتاً نشان دهنده تصاویر مسیح، مریم عذرا، فرشتگان، قدیسین و دیگر موضوعات مذهبی می باشند. اما مفهوم شمایل بیش از مفهوم یک تصویر است چون فقط تن گرفتن مسیح، ساختن آن را امکان پذیر نموده است. در واقع کتاب عهد عتیق ساختن صورت خدا را مجاز نمی داند (تث ۴: ۱۲-۱۶) بنابراین، لحظه آمدن پسر خدا بر زمین زمان پیدایش شمایل است. عیسی نه تنها کلام خداست، بلکه صورت کامل (شمایل) او هم می باشد. "مسیح صورت خدای نادیده است." (کول ۱: ۱۵).

(۱) شمایل: این کلمه، ترجمهء عربی و فارسی کلمهء یونانی "ایکون" است که به معنای تصویر می باشد، و در کلیسا به معنی تصویر مسیح قدوس و صحنه هائی از زندگی او و همچنین تصویر زندگی مقدسین است.

معنای شمایل

شمایل آغازین و اساسی چهره مسیح است که هم پسر خدا و هم انسان می باشد. چون پسر خدا انسان گردید، ما قادریم چهره خدا را نمایش دهیم. مسیح با داشتن سرشت الهی و سرشت انسانی در عین حال هم خدا و هم انسان است. طبق تعلیم شورای کالسیدون، شخص او این دو سرشت را بدون انتزاع و تفکیک در خود متحد ساخت و همین شخص خدا – انسان است که توسط شمایل به تصویر کشیده می شود. به همین دلیل است که دارای شمایل هائی مربوط به تولد زندگی، مرگ و رستاخیز مسیح می باشیم. اما شمایل قدیسان بر این امر تاکید می کند که پسر خدا با برعهده گرفتن سرشت انسانی، انسان را که در ظلن خطای آدم فرورفته بود، نه تنها احیاء کرد، بلکه او را به گونه ای عمیق تر به صورت خدا از نو آفرید. مسیح به وسیله نجات خود زندگی ای را که توسط فیض تغییر شکل یافته است به روی انسان باز می گشاید (۲ قرن ۱۸:۳). بنابراین شمایل قدیسان تصویر انسان تزکیه شده و تغییر شکل یافته ای را نمایان می سازد که ملبس به زیبایی ملکوت خداست یا به عبارت دیگر تصویر یک انسان می باشد که به شمایل زنده خدا تبدیل شده است.

احترامی که برحسب سنت نسبت به شمایل مقدس انا می شود و حرکات حاکی از احترام و محبت مثل سجده کردن، بوسیدن، روشن کردن شمع و سوزاندن بخور به هیچ وجه حرکات بت پرستانه ای نمی باشد. در همین احترام و علاقه نسبت به شمایل است که تمام ایمان کلیسا نهفته شده و به وسیله آن ها اعلام و از آن ها تغذیه می گردد.

به یاری روح القدس شمایل، ملاقات ما را با کسی که در آن به تصویر کشیده شده است تحقق و واقعیت می بخشد. ما هرچه زیادت‌تر در مقابل شمایل دعا کنیم بیشتر موفق خواهیم شد از خصوصیات کسی که در آن نمایش داده شده است، پیروی نمائیم. هنگامی که در مقابل یک شمایل به دعا مشغول می شویم چشمانمان به نور عیسی و در فراسوی صورت وی به سیر و تماشای حقیقت الهی وی باز می شود.

چرا در کلیساها شمایل گذاشته می شود؟

افراد همه ملت‌ها در اولین نوشته‌های خود به کشیدن تصویر و نقاشی پرداخته تا این نوشته‌ها را تزئین نمایند یا مفهوم آن را بهتر روشن سازند. کلیسانیز تصاویری از زندگی عیسی، رنج و مرگ او، رستاخیز و صعود وی، تمام تاریخ نجات یعنی عهد عتیق و عهد جدید را به تصویر می کشد. نسخه‌های خطی بسیار قدیمی (قرن پنجم میلادی) موجود می باشد که توسط مینیاتور تزئین شده‌اند. در کلیساهای سریانی زبان از این نسخه‌ها در برگزاری دعای روزانه استفاده می شد، از این رو، نسخه‌های فوق اغلب کهنه و فرسوده می باشند. از طرف دیگر آئین مذهبی را جزء در مقابل یک صلیب و یک تصویر مسیح نمی شد انجام داد.

پس از آن، دیوار کلیساها به نقاشی مزین گشت که از آن برای تعلیم مردم استفاده می شد. از آن جایی که مردم در آن زمان سواد نداشتند، در نتیجه قادر نبودند تاریخ نجات را در کتاب‌ها بخوانند. به علاوه کتب دارای تصاویر که از راه رونویسی تکثیر می گردید نایاب بود. تنها پس از پیدایش مینیاتور و نقاشی‌های دیواری، به ویژه در کلیساهای بیزانتینی بود که شمایل نقاشی شده بر چوب که امروزه در اختیار داریم ساخته شد. بدین ترتیب، کلیسا این هنرهای انسانی را گرفته، مورد استفاده قرار داد و با به کار بردن آن‌ها در آئین

عبادت و تعالیم خود به آن ها جنبهء مسیحی بخشید. زیبائی و غنای سمبل های موجود در این هنرها ما را بر آن می دارد که حلال حدا را بسرائیم.

چه کسانی شمایل ها را نقاشی کرده اند؟

راهبان اولین کسانی بودند که به نقاشی شمایل دست زدند. آن ها در جهانی ماوراءالطبیعه غوطه ور بوده و در امور زندگی روحانی، در دعا، سکوت، ریاضت و روزه غرق بودند و به خاطر مصاحبت با قدیسان، می توانستند صورت و رازهای آن ها را با نقاشی بیان کنند.

آن ها که به اطاعت عادت داشتند می توانستند با راحتی بیشتری با نیت کلیسا هم آهنگ شوند و نسبت به سنت و حقایق ایمان وفادار بمانند.

پیدایش شمایل

کار شمایل نگاری به احتمال قوی در منطقه سوریه - فلسطین که مهد مسیحیت می باشد به وجود آمده و از هنرهای باستانی، نقاشی های روی دیوار، مینیاتورها و از نقاشی های روی قبور سنگی مصر، بسیار الهام گرفته است.

الف: شمایلی که به نام "صورت مسیح" معروف است، مربوط به سرگذشت آبکار پادشاه ادسا مربوط می شود. این پادشاه که به بیماری جذام دچار شده بود هیئتی نزد عیسی که در فلسطین موعظه می کرد، فرستاد و از او درخواست شفا نمود. عیسی درخواست وی را اجابت نموده صورت خود را با قطعه پارچه ای خشک نمود و خطوط صورت عیسی نجات دهنده، به گونه ای معجزه آساء بر آن نقش بست. این نقش صورت در ادسا حفظ می شد و حامی آن شهر به شمار می آمد. این شمایل که به "صورت مسیح ساخته نشده به دست انسان" موسوم می باشد، نخستین شمایل به شمار می آید. به کسانی که با ایمان در جلوی این شمایل مسیح را ستایش کرده از او یاری می طلبند، حمایت و پیروزی بر شریر عطا می شود.

بر مبنای این شمایل، شمایل های بسیار دیگری که نشان دهنده مسیح بودند، در سنن مختلف بیزانتینی، ارمنی و غیره ساخته شدند.

شمایل روسی ، قرن ۱۳ م – ۷۴×۱۰۰ سانت

شمایل موسوم به "مسیح قادر مطلق" (کسی که تمام قدرت در آسمان و بر زمین به وی واگذار شده است)، نمونه ای از هنر "بیزانتینی" می باشد که قسمت داخلی بسیاری از گنبد‌های کلیساها را می آراید. در این شمایل، مسیح انجیل را که گاهی بسته ولی در بیشتر موارد باز می باشد در دست چپ خود دارد. بعضی از سخنان عیسی بر روی صفحات آن نگاشته شده است. از جمله:

- " من راه و راستی و حیات هستم"
- " بیائید نزد من، ای تمامی گرانباران و زحمتکشان."
- " حکم نکنید تا بر شما حکم نشود."

در این شمایل ها، دست دیگر مسیح تقریباً همیشه در حالت تبرک دادن می باشد که توسط آن مسیح روح القدس را عطا می کند. به احتمال قوی از آن رو انگشتان مسیح به شکل × می باشد که نشان دهنده حروف اول کلمه " مسیح Chrestos" است که در زبان یونانی به شکل × نوشته می شود. هاله طلایی رنگی که سر عیسی نجات دهنده را احاطه می کند همیشه دارای صلیبی می باشد که بر روی سه انتهای فوقانی آن به حروف مجزا نوشته شده است:

" آن که هست."

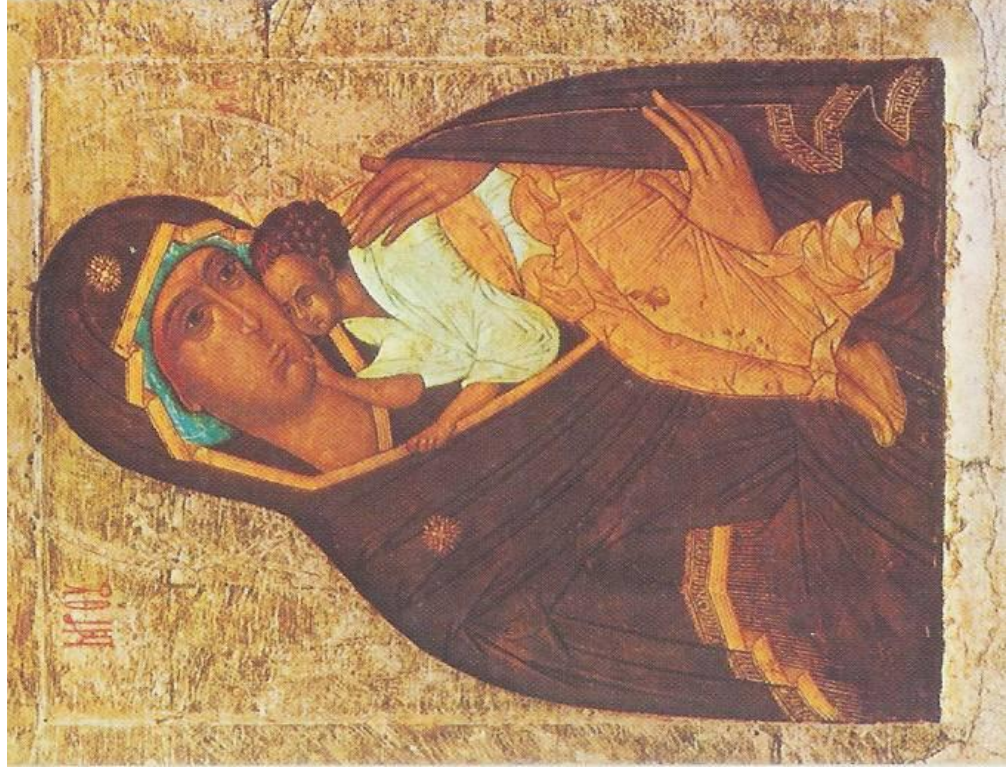
شمایل قادر مطلق - ارمنی سال ۱۲۷۲

* مسیح همچنین در شمایل های ترکیبی که نشان دهنده تصاویر رازهای زندگی خداوند می باشد به ویژه در شمایل مربوط به اعیاد مهمی هم چون میلاد و تجلی و شمایل مربوط به معجزات بزرگ مثل شفای بیماران یا زنده کردن ایلعازر و غیره و به ویژه و مهم تر از همه صلیب، نزول مسیح به هاویه (زندان مردگان) و قبر خالی او نمایش داده می شود.

ب: طبق روایتی دیگر ساختن نخستین شمایل مریم عذراء به حضرت لوقا که بیش از همه انجیل نگاران در انجیل خود در راز حضرت مریم تعمق نموده و آن را توصیف کرده است، نسبت داده می شود. گویا این انجیل نگار تصویر مادر جوان مسیح را نقاشی کرده و به این ترتیب نمونه شمایل مریم عذراء را پایه گذاری نموده است.

به تصویر کشیدن چهره عذراء قدیس همواره موضوع اصلی هنر مسیحی مشرق زمین باقی مانده است. عذراء قدیس در شمایل های بسیاری به تصویر کشیده شده است، ولی نمونه های این شمایل ها مشخص می باشند و عناصری نیز که در این شمایل ها متغیر هستند، مشخص اند.

* حضرت مریم که یا به صورت تمام رخ است و یا نشسته بر تخت ("عذراء شکوهمند") عیسای طفل را بر دست دارد. عیسی را دست راست، حرکت تبرک را انجام می دهد و عذراء با دست آزاد خود، عیسی را نشان می دهد. این شیوه شمایل نگاری به نام "مریم عذراء که راه نشان می دهد"، خوانده می شود. راه، همان پسر اوست که راه، راستی و حیات می باشد. (یو ۱۴:۶).

روسی - مادر خدا

شمایلی به اسم " حضرت مریم رئوف " یکی دیگر از شمایل های بسیار متداول می باشد. در این شمایل صورت حضرت مریم به سوی عیسای طفل خم شده، گونه هایشان به هم چسبیده است. نگاه او که سرشار از نگرانی می باشد، گوئی درد و رنج هائی را که در انتظار پسر و خود او می باشد، یعنی تحقق نجات را، از پیش احساس می نماید. عیسی با محبت خود می خواهد او را دلداری دهد. این تصویر تعمق و تاملی است در موضوع راز نجات.

بيزانتين - مريم رثوف - قرن ١٢

* شمایل دیگری که نشان دهنده حضرت مریم با طفل است، حضرت مریم را از روبه رو در حالی که با دستان برافراشته مشغول دعا می باشد و کف دست هایش به طرف خارج گردانده شده، نشان می دهد. روی سینه او در هاله ای مدور تصویر عیسی را می بینیم که او هم در حالت دعا یا در حالت برکت دادن می باشد. این شمایل غالباً "مریم عذرای آیت" نامیده می شود. این نشانه یا آیت همان است که خدا توسط اشعیاء نبی به آحاز پادشاه یهود اعطا کرده بود: "خود خداوند به شما آیتی خواهد داد: اینک باکره حامله شده پسری خواهد زائید و نام او را عمانوئیل خواهد خواند." (اش ۷:۱۴).

این شمایل که نام دیگر آن "عذرای بسیار مقدس" است، یادآور راز تن گرفتن کلام خدا می باشد که در بطن حضرت مریم تن گرفت.

روسی - عذرای آیت (مریم بسیار مقدس)

* این ها تصاویری از حضرت مریم اند که بیانگر عظمت وی و نقش اساسی او در امر نجات می باشد: عیسای نجات دهنده از وی به دنیا آمد، او در امر نجات سهیم و شریک است، او انسان ها را به سوی مسیح هدایت می کند و برای آن ها شفاعت می نماید، همان گونه که در شمایل "شفاعت" می بینیم. در این شمایل مریم عذراء در طرف راست مسیح قرار گرفته است و یحیی تعمید دهنده به عنوان پیشگام مسیح در سمت چپ او قرار دارد. حضرت مریم که به صورت نیم رخ نشان داده می شود، سرش را به طرف پائین خم کرده و دست هایش را باز کرده و به طور موازی در جلو سینه اش نگه داشته است، در حالتی که صفت مشخصه کشیشان در حال دعا می باشد. در واقع این حرکت مریم بیانگر دعای بزرگ و شفاعت بزرگ وی است: او برای همه گناهکاران شفاعت می کند. اغلب اوقات فرشتگان، رسولان، انبیاء، اسقفان قدیس و عابدان کلیسا در این شفاعت همراهی می کنند.

" در تمام این شمایل مریم عذراء همچون تصویر جمال الهی، مسکن حکمت ابدی، نمونه عابد، الگوی تعمق و شمایل جلال می درخشد"

" بار دیگر شمایل حضرت مریم را در بالاخانه یادآوری می کنیم، که همراه با رسولان در انتظار نزول روح القدس به نیایش مشغول است. آیا او نمی تواند برای همه آنانی که در مصاحبت و گفتگوی برادرانه خواهان عمق بخشیدن به اطاعت خود در ایمان می باشند، نشانه امید باشد؟" پاپ اعظم ژان پل دوم (رساله مادر نجات دهنده شماره ۳۳)"

نزول روح القدس - سریانی - سال ۵۸۶

معرفی شمایل ها طبق اعیاد و ایام عبادی کلیسا

معرفی شمایل ها طبق اعیاد و ایام عبادی کلیسا

زندگی عبادی را نمی توان از تعمق بر شمایل جدا ساخت، زیرا تعمق شمایل همیشه از زمان نقاشی های دیواری بر جدارهای "کاتاکومب" یا مخفی گاه زیرزمینی مسیحیان اولیه در رم باستان، بخشی از آئین عبادی بوده است. همان طور که جماعت ایمانداران در عبادت، بر متون و سرودهای مذهبی تعمق کرده در آن احیاء می شوند، از راه تماشا و تعمق شمایل نیز راز الهی به ایمانداران اعلام می گردد تا بدین وسیله، با قدرت روح القدس در آن تجلی یابند (رک به ۲ قرن ۱۸:۳).

همان طور که قبلاً گفتیم در کلیساهائی که دارای سنت سریانی بودند، آئین قربانی مقدس را جز در مقابل یک صلیب و یک شمایل مسیح نمی شد برگزار کرد. برای مسیحیان خاور نزدیک، شمایل همچنین بخشی از دعای هر شخص را تشکیل می دهد، شمایل دارای اهمیت بزرگی در تمام وقایع زندگی روزانه از قبیل تولد و ازدواج و غیره می باشد.

شمایل "مژده فرشته به مریم"

این شمایل بر مبنای متنی از انجیل لوقا (۲۶:۱-۳۸) ساخته شده است. پرده قرمز رنگی که بعضی اوقات زمینه پشت سر فرشته و مریم را تشکیل می دهد یادآور این امر است که داستان در داخل خانه ای جریان دارد. فرشته: فرشته خطاب به مریم و همچنین به ما راز تن گرفتن خدا را اعلام می دارد. از طریق این راز، محبت و حکمت خدا از میان ضعف و فروتنی مریم که صفات همه انسان ها نیز می باشد مکشوف می گردد.

دست فرشته دارای حالتی قوی و در عین حال با شکوه است. در دست چپ او معمولاً عصائی سلطنتی قرار دارد که نمادی است از قدرت خدا که او را فرستاده است. حالت فرشته حالت حرکت سریع به طرف جلو است. عذراء قدیس، با جدیت و متانت و در کمال توجه با حرکت دست خود قبول و پذیرش اراده الهی را آشکار می نماید. اما او هنوز دوک را در دست دیگر خود دارد چون در حین کارهای معمولی زندگی روزمره است که خداوند به ملاقات او می آید. آن گاه مریم می گوید که: "کنیز خداوند" در همین بی پیرایگی حاکی از اعتماد و سخاوتمندی است که او از قول تمام انسان ها به آمدن خدا" به نزد خاصانش" بله می گوید.

اغلب اوقات درختی در این شمایل ترسیم شده است که نشانگر درخت بهشت، یعنی درخت حیات است. گاهی اوقات در کنار چشمه ای کاشته شده که آن نیز چشمه حیات است. در بعضی از شمایل ها به نظر می رسد که ریشه این درخت در بطن مریم جای دارد تا به ما یادآوری نماید که مریم زمینی است که منحنی از آن می روید. سرانجام این درخت یادآور درخت حیات کتاب پیدایش و صلیب است.

تمام این شمایل به وسیله نور نهانی روح القدس منور شده است: وجود کبوتری بر نوک درخت، نماد حضور مخفی او را تشکیل می دهد.

سریانی - از صومعه "تورعبین" - سال ۱۲۲۷

دعا

درود بر تو ای مریم ای سرشار از فیض، خدا با توست،

تو در بین زنان مبارک هستی و مبارک است ثمرهٔ بطن تو! (لوق ۲۸:۱ - ۴۲)

ارمنی — مژده فرشته به مریم

شمایل "میلاد مسیح"

شمایل نگاران بسیاری صحنه تولد نجات دهنده را به تصویر کشیده اند. شمایلی که آن را مورد تعمق قرار می دهیم، متعلق به مکتب آندره روبلف (قرن شانزدهم) می باشد.

در وسط شمایل، در میان یک غار، نور عیسای نوزاد را مشاهده می کنیم: "نور در تاریکی می درخشد." (یوح ۱:۵). این غار تاریک، نمایانگر هاویه یا زندان مردگان است. و پارچه هائی که به دور طفل پیچیده شده اند همانند کفن می باشند و بیانگر این واقعیتند که او از قبر برخاست.

در آئین بیزانتین چنین می سرایند: "پرتو نوری، یکتا چون خدا، از آسمان گشوده شده می درخشد و با درخشیدن از ستاره به سه پرتو تبدیل می گردد (که اشاره ای به سه گانه اقدس است) و بر مادر و پسر نازل می شود." در واقع نوشته ای که در بالای شمایل است دعای ما را متوجه "مادر خدا و عیسای مسیح" می سازد.

سریانی - تولد مسیح - سال ۱۲۲۰ میلادی

طبق نظر بعضی از پدران کلیسا، آخوره نشان دهنده قربانگاهی است که هم قوم یهود و هم اقوام بت پرست (گاو و الاغ که در شمایل مشاهده می شود رک به اش ۳:۱) دعوت شده اند که در یک نان سهیم گردند.

در بالا دو فرشته در حال پرستش می باشند و دو فرشته دیگر مژده تولد مسیح را به چوپانان اعلام می کنند. تحت هدایت نور ستاره، سه نفر مجوسی به سوی نجات دهنده جهان می آیند.

در پائین شمایل، حضرت یوسف در فکر فرو رفته و گوئی شیطان او را با این شک عذاب می دهد که "یک باکره نمی تواند فرزندی بزاید." اما در مقابل او اشعیاء نبی او را با این نبوت خاطرجمع می سازد: "... اینک باکره حامله شده پسری خواهد زائید" (اش ۷:۱۴) و حضرت یوسف از نور روح القدس منور گشته چنین می سراید: "هلولیاه!"

صحنه مربوط به شستشوی طفل نمایانگر سرشت انسانی عیسی می باشد و در عین حال ما را به یاد تعمید او و تعمید ما می اندازد: در واقع ظرفی که طفل در آن شستشو می شود به شکل حوض تعمید است. اما شخصیت اصلی شمایل، مادر خداست. او بر پارچه ای ارغوانی رنگ دراز کشیده و این رنگ نشانه آن است که او به پسرش که از خاندان داود پادشاه می باشد، تولد بخشیده است.

لباس حضرت مریم به رنگ قرمز تیره که رنگی زمینی است، می باشد، هرچند که مادر نجات دهنده است. او به طرف ما نگاه می کند و می توان گفت که در قلب خود در باره تمام راز نجات تعمق می کند (لو ۱۹:۲). او که در میان همه مبارک است، و نمایانگر تمام بشریت می باشد و چون به راز تن گیری جواب مثبت داده، مریم مادر همه انسان ها شده است.

سه ستاره ای که بر پیشانی و شانه های او می باشند، نشانهء بکارت او می باشند. و سرانجام آسمان که همچون نور الهی، طلایی رنگ می باشد، ما را فرا می خواند تا به ستایش ظهور "مسیح"، "آفتاب عدالت" بپردازیم یعنی "آن نور حقیقی که هر انسان را منور می گرداند." (یو ۱:۹) در واقع مبداء جشن میلاد همان جشن ظهور مسیح (۶ ژانویه) است که از آن متمایز گردیده، در روز ۲۵ دسامبر نهاده شد. پس تعمق ما با یک شادمانی بسیار مقدس پایان می یابد در حالی که روح القدس به ما ندا در می دهد:

"مسیح متولد می شود، او را جلال دهیم

مسیح از آسمان نازل می گردد، به ملاقات او برویم

مسیح بر روی زمین است، ای تمام ملت ها

بگذارید شادی شما بدرخشد."

بیزانتین - تولد مسیح - قرن ۱۶

سرود

ای تمامی مخلوقات شادمانی خود را ابراز کنید

حمد و ثنای خود را در مقابل نور شگفت انگیز که در میان ما ظاهر گشت، رساتر نمائید.

زیرا جسممان از جلال او درخشان شد و زمین و زمان را مسرور گردانید."

(اقتباس شده از مراسم نماز کلیسای آشوری و کلدانی)

شمایل "تعمید مسیح"

در این شمایل تمام توجه به نزول روح القدس به شکل کبوتر (به مثابه کبوتر طوفان نوح که شاخه درخت زیتون را به علامت صلح و رحمت در منقار داشت) بر مسیح که در آب رودخانه اردن فرورفته است، معطوف می باشد.

در قسمت بالای شمایل، آسمان گشوده است و از میان آن سه شعلهء نور ساطع می شود. صدای پدر، پسر را به هنگام عطای روح القدس چنین معرفی می نماید: "این است پسر محبوب من که از او خشنودم." در سمت چپ شمایل یحیای تعمیددهنده با یک دست مسیح را دستگذاری کرده و با دست دیگر وی را تعمید می دهد. یحیای پیش گام در حال به جا آوردن رسالت شهادت است: او شاهد اطاعت مسیح و نیز شاهد محبت ربانی نسبت به تمام بشریت است.

سریانی - تعمید مسیح - سال ۱۲۲۰ میلادی

مسیح که عاری او هر گناه است در آب های تیره موت، در آب های گناه فرورفته است. در شمایل، او به سوی حضرت یحیی قدم بر می دارد و این حرکت بدین معناست که او آزادانه پیش می آید و سر فرود می آورد. پس از گذر وی از رودخانه، آبی که او با دست راستش متبرک می سازد به آب حیات و آب تعمید تبیل می شود.

این شمایل به ما می فهماند که ما "به نام پدر و پسر و روح القدس" تعمید می یابیم. تعمید از نظر پدران کلیسا "تنویر" نیز می باشد چون تعمید چشمان دل ما را به حضور سه گانه اقدس در درون ما می گشاید. گاهی در قسمت پائین شمایل پیرمردی را در آب می بینیم که کوزه ای در دست دارد و نماد "رودخانه اردن در حال برگشت به عقب است"، بدین معنا که از آن به بعد تمام مخلوقات می توانند توسط فیض تعمید مسیح "بازگشت نمایند"، یا "توبه کنند". (مز ۱۱۴:۳).

فرشتگان بله رازی که در مسیح بر آن ها ظاهر شده است نظاره می کنند و آن را پرستش می نمایند. آن ها ملبس به لباس های ارغوانی هستند، چون محبت خدا در آن ها منعکس می شود. دست هایشان به علامت احترام پوشیده است. آن ها نماد و بیانگر سخنان پولس قدیس می باشند که گفته است:

"همه شما که در مسیح تعمید یافتید،

مسیح را در برگرفتید ..."

(غ ۲۷:۳)

دعا

ای خداوند، خدای ما
تو را که انبوه فرشتگان بی وقفه جلالت را می سرایند ، ستایش می کنیم ،
به تو ای که به خاطر محبت ، خود را خوار نموده، به سرشت ما در آمدی ،
امید می بندیم، خود را به دست شفقت ، و رحمت تو می سپاریم ،
عطایای خود را بر قلوب ما بگستران ، چون تو یگانه نیکوئی ، و یگانه دوست انسان هائی.

ارمنی - تعمید مسیح - قرن ۱۳

شمایل "تجلی مسیح"

تجلی خداوند عیسی در متون سه انجیل آورده شده است. متن انجیل متی چنین است: "عیسی، پطرس، یعقوب و برادرش یوحنا را برداشته ایشان را به کوهی بلند برد و در نظر ایشان هیئت او متبدل گشت و چهره اش چون خورشید درخشیده و جامه اش چون نور سفید گردید که ناگاه موسی و الیاس بر ایشان ظاهر شده با او گفتگو می کردند." (مت ۱۷: ۱-۹).

"تجلی" در بسیاری از شمایل ها نمایش داده می شود. اینک دو نمونه از آن ها را شرح می دهیم:

اول شمایل "تجلی"، اثر "آندره روبلف" (سال ۱۴۰۵)، شمایل نگار شهیر روسی.

صحنه ترس و وحشتی که در اثر معجزه تجلی به وجود می آید، طبق سنت در قسمت پائین اکنون نشان داده می شود.

روسی - تجلی مسیح - قرن ۱۵

شاگردان بر زمین افتاده اند. پطرس در سمت راست، سرش را قدری بلند کرده، ولی چون نوری که ساطع می شود برایش غیرقابل تحمل می باشد، چشمش بر زمین دوخته شده است، الیاس نبی در سمت راست عیسی و موسی، با در دست داشتن طوماری که نماد لوحه های شریعت است، در سمت چپ او ایستاده و با عیسی در جلال خدا سهیم می باشند.

در شمایل دیگری که تئوفان یونانی (در اواخر قرن چهاردهم میلادی) آن را به تصویر کشیده، روایت انجیل در کمال وفاداری با نمادهائی گویاتر ترسیم شده است.

شاگردان که نور شدید مسیح چشمانشان را کور کرده است، در حالت سجده هستند. در سمت چپ شمایل، پطرس قدیس زانو زده دستش را مقابل چشمانش نگاه می دارد. در وسط یوحنا ی قدیس و در سمت راست یعقوب قدیس که صورت خود را با دست هایش پوشانده است قرار دارند. در سمت چپ شمایل، عیسی به همراه شاگردان از کوه بالا می رود و در سمت راست عیسی بعد از وقوع معجزه در جلو شاگردان از کوه پائین می آید.

طبق متن انجیل، عیسی با الیاس و موسی گفتگو می کند. ما آن ها را سرگرم این گفتگوی روحانی می بینیم. از سوی دیگر شمایل نگار، فرشتگان را که از میان ابرها راه را به الیاس و موسی نشان می دهند از یاد نبرده است.

پطرس فریاد برمی آورد: "بودن ما در این جا نیکو است." او مراتب شیفتگی خود را از یافت شدن در حالت آغازین دنیا اظهار می کند، دنیائی که خدا پس از آفریدن آدم آن را دیده و گفته بود که "نیکو است".

بدین ترتیب است که خدا دنیا را، گرچه حقیقت آن هنوز پنهان می باشد، خلق کرده است. با این حال پرده در بالای کوه تحلی کنار رفت و شاگردان قبل از این که به وحشت بیفتند همان گونه که حضرت متی می گوید کمال شادی را احساس نمودند.

امروز همه چیز به وجود آمده زیرا نور الهی تمام طبیعت را منور ساخته است و به همین دلیل با شادی فریاد برمی آوریم: "مسیح، نجات دهنده دنیا، متجلی شده است."

دعا

ای مسیح تو که نور از نور می باشی
از جانب پدر فرستاده شدی
و در بطن باکره مقدس تن گرفتی
تا انسان را که از شکل افتاده، از نو بیافرینی
تو که خداوندی، بر روی زمین ظاهرگشتی
تو همراه انسان ها شدی
و عالم را از لعنت مرگ رهانیدی
خداوندا، پرتوی سیمای خود را بر ما بیفکن
تا در نور تو، جهان را نظاره کنیم.

(دعای ارمنی - کتاب "دعاهای شرقی کلیساها")

شمایل "شام آخر خداوند عیسی"

این شمایل در عین این که تمام محبت خداوند عیسی را در حالی که خود را عطا می کند، نشان می دهد، نمایانگر حرکت یهودا نیز هست که می خواهد به استادش خیانت کند.

یک مستطیل که به وسیلهء ستون های پوشیده از مخمل محدود می شود نماد "اتاق بالاخانه" است که در آن جا عیسی شاگردان خود را برای برگزاری آخرین عید گذر گردهم آورده است. در داخل مستطیل میز "مشارکت در نان و شراب" که به شکل دایره است، قرار دارد و شاگردان به همراه عیسی به دور آن جمعند.

دایره شاگردان:

دایره اتحاد از مسیح آغاز گشته و به سوی او برمی گردد، بدین معنی که مسیح راز خود را به شاگردان عطا می کند و در اوست که راز کلیسا به کمال می رسد: این است ثمره عشاء ربانی.

روسی - شام آخر - قرن ۱۶ م

مسیح: مسیح ملبس به لباسی تیره است. الوهیت وی هنوز توسط سرشت انسانی اش پنهان می باشد. هاله دور سر او که علامت صلیب را در بردارد، مرگ او را به ما یادآوری می کند. دست وی که در حالت برکت دادن است، به جام اشاره می کند. این حرکت حرکتی است که بعداً تمام کشیشان به "یادبود او" تکرار خواهند نمود.

عیسی، یهوا را با حالتی غمگین نگاه می کند. اما یهو^ا تاب تحمل فروغ این چهره پررحمت و نجات دهنده را ندارد. او همیشه به صورت نیم رخ تصویر می شود و دستش را به طرف بشقاب دراز کرده. او بدون شک مسیح را دوست می داشته ولی نه تا به آخر. او نتوانست به خداوند خود به طور کامل اعتماد کند.

یوحنا: یوحنا بر سینه مسیح تکیه داده است. اما دست هایش در حالت دعا برافراشته می باشد. نگاه وی نه با ما و نه با شاگردان دیگر در ارتباط می باشد. بلکه او با خدای خود اتحاد عمیقی برقرار کرده است.

شاگردان: نگاه مسیح بر روی هریک از آن ها و فراسوی آن ها بر ما دوخته شده. پطرس دستش را بلند کرده سوال می کند. رفتار و لباس های هریک از شاگردان متفاوت است، به مانند کلیسا که با وجود گوناگونی های خود، جهت اتحادی بهتر، برای هر شخص احترام قائل است. در این جا مشارکت سه گانی اقدس برقرار است.

گاهی نوشته ای بدین مضمون بر شمایل قرار دارد: "تا زمانی که او برگردد." در واقع از آن به بعد تا زمانی که "برگردد". هر بار که ما یادبود او را برگزار می کنیم عیسی بر سر میز سپاسگزاری "می آید." در آئین سپاسگزاری در عین حال که عیسی حضور دارد، آمدن او را خواستار می شویم.

ما هم مثل شاگردان در قلب این شمایل، در عین این که از حضور وی شاد هستیم، هنوز در انتظار بازگشتش به سر می بریم.

دعا

ای پسر یکتا. ای که تن و خون خود را به ما می دهی

ما را در ملکوت خود زندگانی عطا فرما.

تن های ما را با تن قدوست خود به تقدس رسان

گناهان ما را با خون گرانقدر خود ببخشای

قلب های ما را با روح قدوس خود بیالای،

ای مسیح، امید آدمیان.

(از نماز کلیسای آشوری - دعای قبل از تناول تن و خون مسیح)

ارمنی - شام آخر - سال ۱۲۳۲ م در زمان فتوحات مغول ها

شمایل "تصلیب"

در این شمایل، تصویر مسیح مصلوب جلوه خاصی دارد زیرا بر زمینه روشن دیوارهای سفید واقع شده. عیسی در خارج از حصار شهر اورشلیم به صلیب کشیده شد. او از افرادی که در پائین در سمت راست و چپ صلیب قرار دارند، جدا می باشد. حتی صلیب هم به رنگ تیره است، بدن مسیح را به گونه ای برجسته نشان می دهد. صلیب به عنوان درخت واقعی حیات در اعماق زمینی کاشته شده، جائی که طبق سنت، مجسمه حضرت آدم در آن جا قرار دارد، تا این درخت حیات، مرگ را از آن جا بیرون راند.

عیسی مسلط است زیرا علی رغم بی حرکت بودن جسد که توسط بسته بودن چشم ها نمایان می گردد، بر چهره عیسی حالتی از صلح و صفا و حتی پیروزی نقش بسته است زیرا: "او با مرگ خود بر مرگ غلبه کرد." بدن او در یک حالت رقص مانند قدری به طرف چپ متمایل است. در واقع خداوند مسیح از این که بشریت را نجات داده است، شادمان می باشد. دستان لاغر و گشوده اش، به حالت دعا به طرف بالا بلند شده است. و به نظر می رسد که قصد دارد دنیا را در آغوش بگیرد.

روسی - تصلیب - قرن ۱۵

اصولاً در شمایل‌ها مسیح هرگز در حالت درد و رنج احتضار دیده نمی‌شود. مسیح مرده بر صلیب دارای وقار و متانتی شاهانه است زیرا: او که خدا و انسان قربانی خویشتن را داوطلبانه جهت نجات تمام بشریت به پیشگاه پدر تقدیم نموده است.

در بالای شمایل فرشتگان فوقانی به پرستش مشغولند و دست‌هایشان به علامت احترام پوشیده است، فرشتگانی که پائین‌تر قرار دارند با در دست داشتن نمادهای کلیسا و کنیسه در پروازند.

در یک طرف مادر او ایستاده است و با یک دست صلیب را نشان می‌دهد و با دست دیگر سعی می‌کند حق‌گریه خود را پوشیده نگاه دارد. سه زن دیگر وی را نگاه داشته و تسلی می‌دهند.

در طرف دیگر یوحنا‌ی شاگرد قرار گرفته که به نظر می‌رسد که راز عظیم نجات را مورد تامل قرار داده است. در پشت آن‌ها افسر رومی مسیح مصلوب را با احترام و بهت می‌نگرد.

تمام رنگ‌های به‌کار برده شده در شمایل، بیانگر حالت آرامش و صلح می‌باشند.

شمایل فراتر از درد و رنج تصلیب ما را در تعمق این واقعیت فرو می‌برد که ایمان داشته باشیم که نجات‌دهنده آویخته بر صلیب، همیشه خداوند همه‌چیز و همه‌کس باقی می‌ماند.

سرود

ای ناجی چگونه صلیبت را حمد گوئیم
که وجود آن استواری زندگان و هزندی حیات
و عدم آن نابودی هر موجود است
و آن نور واقعی است که جهان را روشن می کند.

(سرودی از کلیسای بیزانتینی)

شمایل "فرو رفتن عیسی در هاویه"

این شمایل فرو رفتن مسیح به هاویه یعنی زندان مردگان یا جایگاه ناامیدی کامل ما را بعد از مرگش نشان می دهد. (مت ۵۱:۲۷-۵۳؛ ۱ پتر ۳:۱۹-۲۱) او درهای زندان مردگان را با صلیب خود درهم می شکند. و آدم و حوا را که نماینده تمام انسان ها می باشند ملاقات می کند تا آنان را از ظلمات مرگ و گناه نجات داده تا به سوی خود، به سوی روشنائی خدائی بکشاند.

در شمایل بیزانتینی دایره آبی سبزفام که دور سر مسیح را احاطه کرده است بیانگر الوهیت او و لباس سفیدش نشانهء جلال خدائی است (همانند لباس های سفید در شمایل "تجلی").

در شمایل سنت ارمنی و سریانی مسیح ردای آبی الوهیت را بر جامه سرخ رنگ انسانیت و خاکی بودن پوشیده است.

در پائین شمایل، در ظلمات هاویه، میخ ها، زنجیرها و همچنین درهای شکسته که نشانه پیروزی مسیح بر مرگ می باشند، مشاهده می شوند.

چهره هائی که مسیح را احاطه می کنند به غیر از آدم و حوا که در حالی که از قبرهای خود بیرون می جهند به خوبی مشخص هستند، صالحان عهد عتیق می باشند. مثل داود، سلیمان، موسی، الیاس و یحیی تعمیددهنده آنان همراه با همه کسانی که این صالحان نمادشان می باشند، به عبارت دیگر همراه با خود ما و تمام آن هائی که رستاخیز را می سرایند، با خوشحالی از مسیح استقبال می کنند.

دعا

همراه با آن ها ما می توانیم این چنین دعا کنیم:

"مسیح از میان مردگان برخاسته

با مرگش بر قدرت مرگ پیروز است

و به مردگان زندگانی عطا می کند."

سرود

ای مسیح، تو از قبر برخاستی ،
ای زندگی و منجی من ، هنگامی که در میان مردگان ،
مرده و در عین حال زنده ، درهای هاویه را درهم شکستی ،
ای مه بر صلیب بالا برده شدی ، همه زندگان را با خود به بالا بردی ،
و چون در هاویه فرو رفتی همه آنانی را که در مرگ خفته بودند، برخیزاندی.
(قطعه ای از یک سرود کلیسای بیزانتین)

ارمنی - سال ۱۲۸۷ م

دعا

"مسیح از میان مردگان برخاسته
با مرگش بر قدرت مرگ پیروز است
و به مردگان زندگانی عطا می کند."

روسی - قبر خالی - قرن ۱۶

شمایل "صعود مسیح"

شمایل همواره ملهم از متون انجیل می باشند. شمایل "صعود از متن انجیل لوقا (۵۰:۲۴-۵۳) و اعمال رسولان (۹:۱-۱۱) الهام گرفته است در این شمایل دو سطح قابل تشخیص اند:

در بالا: مسیح در حلقه ای از گوی های کیهانی که از هم اکنون جلالش در آن ها مشعشع می باشد به آسمان صعود می کند. فرشتگان صعود او را بدرقه می کنند، فرشتگانی که حزقیال نبی (۱۸:۱۰-۱۹) هنگام تشریح جلال خدا از آن ها سخن می گوید.

در پائین: گروه مریم عذرا و رسولان قرار دارند، یعنی نور مسیح که از این پس نامرئی می باشد، تماماً کلیسا را در برمی گیرد. مسیح با حرکات دست، تمام برکات را بر کلیسا می افشاند. بعضی اوقات در حرکتی متقابل دست های برافراشته فرشتگان به آسمان اشاره کرده و انسان را به ایمان و امیدواری دعوت می کنند.

در این جا مریم مادر خداوند ما در مرکز قرار گرفته است: او محور گروه و نشانه کلیسا می باشد و درست در زیر مسیح نمایش داده شده است.

شکل کشیده و سکون وی سمبل ایمان تغییرناپذیر کلیسا می باشد. در حالی که نگاه رسولان به سوی مسیح معطوف شده است، نگاه مریم از اعماق درونش به افق های بسیار دوردست دوخته شده و تمام انسان هائی را که تحت شفاعت او قرار دارند در برمی گیرد.

شاگردان گروهی را تشکیل می دهند که از نظر وضع قرار گرفتن و رنگ تن پوش ها هم دارای وحدت بوده و هم گوناگونی را نشان می دهد.

در شمایل دوازده رسول را می توان شمرد که این تعداد جنبه تاریخی ندارد زیرا متیاس هنوز انتخاب نشده بود و این که پولس در رأس یک گروه از رسولان قرار دارد و پطرس در رأس دیگر. هدف آن نیست که یک واقعه تاریخی را آن گونه که رخ داده است نشان دهد، بلکه عدد دوازده نمایانگر کمال جماعت رسولان و کلیسا است که مسیح وعده می دهد روح القدس را به خاطر شهادت بر آن بفرستد و این که تا بازگشتش به همراه آنان خواهد بود.

در دایره آبی رنگ مسیح در حال صعود است و نور بی پایان خود را بر همه چیز می افشاند. او از این به بعد در پس نور الهی برای انظار انسانی، نامرئی می گردد و فقط به یاری روح القدس می توان او را مشاهده

کرد. طومار نوشته های مقدس در دست گسترده او قرار دارد. تن پوش او سفید و درخشان نیست زیرا او با انسانیت خویش به سوی پدر خود روانه است.

خدا توجه خود را به دنیا معطوف می دارد و دنیا به ملاقات خدای خود می رود.

احساس صلح و دعا و ستایش همه چیز را در برگرفته است زیرا در جائی که سر یعنی مسیح قرار دارد، امیدواری سرشار از شادی بدن نیز که کلیساست، یعنی همه ما را فرا می گیرد. پس این شمایل صعود خداوند عیسی آن چه را که رسولان دیدند برای ما حاضر می کند:

واقعۀ ای که در آن واحد مربوط به گذشته و حال می باشد. در واقع امروز نیز توسط انسانیت مسیح جلال یافته است که روح القدس را می یابیم، روح القدس که کلیسا را تشکیل می دهد و شهادت آن را میسر می کند و آن را انتظاری امیدوار و فعال می بخشد تا آمدن پرجلال خداوند.

ای تمام ملت ها دست بزنید و در مقابل خدا با فریادهای شادی جشن بگیرید. زیرا مسیح که زمین و آسمان را به هم پیوند داد به آنانی که او را دوست می دارند چنین می گوید: "اینک تا پایان جهان با شما هستم."

دعا

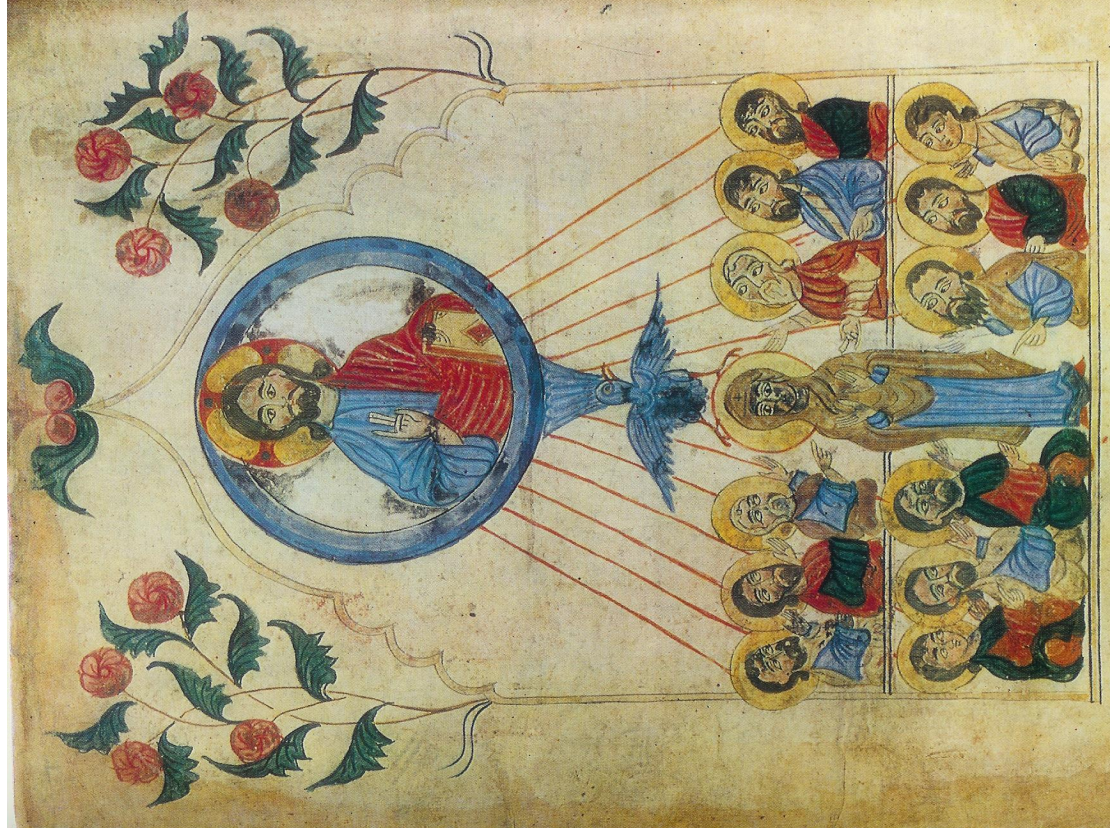
ای مسیح،

شکوه و جلال بر تو باد، چون امروز

از زمین پیروزمندانه به سوی پدر صعود می کنی

و تمامی ستمدیدگان روی زمین را

به دنبال خود می کشانی.

ارمنی - صعود و نزول روح القدس - سال

"صعود - نزول روح القدس"

در قرن اولیه، مسیحیان در شادمانی عید گذر، هم زمان، رستاخیز خداوند، صعود پرجلال او، عطیه روح القدس را به انسان ها و حتی آمن دوم مسیح را در پایان زمان جشن می گرفتند.

در شمایل های سریانی و ارمنی، تصویر از دو قسمت تشکیل شده است:

در قسمت فوقانی، مسیح در نور جلالش، کتاب کلام خدا را در یک دست دارد و با دست دیگرش برکت می دهد. اغلب فرشتگان در اطراف او قرار دارند.

در قسمت پائین، در وسط، حضرت مریم ایستاده است که دستان خود را به حالت دعا باز کرده. رسولان گرداگرد او قرار دارند.

* در این شمایل ارمنی، رسولان با یک دست مریم را نشان می دهند و با دست دیگر به سوی آسمان اشاره می کنند، به جایی که روح القدس از آن نازل می گردد. حالت آنان بیانگر آن است که کلیسا مثل حضرت مریم، روح القدس را اکنون و همیشه می پذیرد حضرت مریم نشانهء کلیساست که باید بی وقفه به درگاه خداوند دعا کند، نگاه او متوجه ماست:

برای ما شفاعت می کند. او همچنین بیانگر حالت کلیساست در زمان آخر وقتی مسیح را که با جلال خود می آید، خواهد پذیرفت.

دوازده رسول که نمایانگر تمام کلیسا می باشند، در شمایل تصویر شده اند. آنان توسط روح القدس دگرگون گشته اند تا در سپاسگزاری خدا و بشارت انجیل به جهان بسر برند.

"ای عیسی، به ما خادمانت که در زیر بار غم خم شده ایم

تسلای عظیم و پایداری عطا کن

در رنج هایمان از ما دور مشو

بلکه ما را همواره از یاریت برخوردار گردان

همان گونه که همیشه در کنار رسولانت بودی

نزد ما و در کنار ما نیز باش، ای که همه جا حضور داری

به نزد کسانی که خواهان تواند بیا، ای سرشار از رحمت

تا در اتحاد با تو روح قدوست را جلال دهیم."

(سرود کلیسای بیزانس)

شمایل "پنطیکاست"

برخی از شمایل های پنطیکاست ملهم از اعمال رسولان (باب ۲) دارای طرحی بسیار مشخص، تحت تاثیر آئین عبادت می باشند.

رسولان به طور دایره وار قرار گرفته اند و در بعضی از شمایل ها بین آن ها یک جای خالی به چشم می خورد که جای خداوند است که مورد انتظار می باشد و به ندرت حضرت مریم در آن جای دارد، اما بیشتر اوقات وی حضور ندارد.

همیشه در بالای شمایل یک سرچشمه نورانی وجود دارد: خورشید یا ستارگان و بعضی مواقع کبوتری نیز به چشم می خورد و گاهی اوقات خیر. در بعضی موارد شعله هائی به رنگ طلائی یا نارنجی روی سر هر رسول دیده می شود.

پطرس همیشه قابل شناسائی است: او دارای موهای سفید و مجعد و ریشی مدور است. پولس نیز مشخص است: او دارای سری کم مو و ریشی قهوه ای می باشد هرچند که از نظر تاریخی جای وی آن جا نیست! و همچنین لوقا و مرقس نیز با این که از نظر تاریخی جایشان در آن جا نیست، گاهی در این شمایل حضور دارند چون در این شمایل حضور تمام کلیسا نشان داده می شود.

بعضی اوقات طومار یا کتاب کلام خدا در دست رسولان دیده می شود. همچنین در برخی موارد ساختمان هائی که نشانگر بالاخانه هستند که حالت کلیسا را دارند و بیانگر آن می باشند که از این پس خدا را در کلیسا ملاقات می نمائیم. نور او به بشریت که در پائین شمایل (در غاز یا زندان) نشان داده شده است، می رسد.

در پائین شمایل در کنار درب بالاخانه، امت ها حیرت زده نزدیک می شوند زیرا می شنوند که این مردان جلیلی به زبان های خودشان سخن می گویند.

در سنت شمایل نگاری بعدها این جمعیت به یک شخص تقلیل یافته که نماینده تمام بشریت می باشد. وقتی که انسانیت ما بشارت رسولان را بپذیرد به صورت ملوکانه در می آید و این شخص تاجی بر سر دارد چون در دستش طومار بشارت رسولان را می پذیرد.

گاهی این شخصیت یک مرد کهنسال است (که نماد جهان می باشد) که توسط مژده انجیل به حیاتی نوین تولد می یابد.

دعا

"ما پنطیکاست و آمدن روح القدس را جشن می گیریم ،

تحقق وعده و به انجام رسیدن امید چه راز شگفتی!

چقدر عظیم و قابل ستایش است!

از این رو فریاد برمی آوریم: ای خالق جهان، جلال بر تو باد."

(دعای کلیسای بیزانتین)

سریانی - پنطیکاست - سال ۵۸۶ میلادی

شمایل "رحلت حضرت مریم"

"ای دروازه ها باز شوید، تا در میان شادمانی جهانیان" درب خداوند "وارد شود

او که پیوسته رحمت عظیم را برای جهان شفاعت خواهد نمود."

*این شمایل مربوط به جشن بر شدن حضرت مریم به آسمان در روز ۱۵ اوت می باشد. طبق سنت، رسولان گرد او جمع شده اند و مسیح آمده است تا روح او را با خود ببرد. مریم بر روی بستری آرامیده نمایش داده شده است، در حالی که رسولان و فرشتگان گرداگرد او را فرا گرفته اند مسیح آمده است تا روح مادرش را که به شکل یک نوزاد قنذاق شده است در دستان خود گیرد: مرگ تولدی نوین است.

بیزانتین - رحلت حضرت مریم - قرن ۱۵

بر روی برخی شمایل دیگر، کمی بالاتر از این صحنه، حضرت مریم در حالی که باز به شکل طفل قنذاق شده ای ترسیم شده است، توسط فرشته ای که دستانش به نشانه احترام پوشیده اند، وارد بهشت می گردد. جلال یافتن مادر مسیح خداوند ما، وعده جلال یافتن همه بازخریدشدگان است.

دعا

"ای مریم، از تولدت شادمان شدیم
هنگام بارداریت سرشار از وجد گشتیم
امروز در بازگشت به خانه پدر
از خوشحالی پایکوبی می کنیم
نه تنها مسیح تو را هنگام تولدت
تقدس نمود
بلکه با ورودت به ملکوتش
تو را جلال بخشید
او تو را در جلال به ملکوتش پذیرفت
همان پسری که تو او را با ایمان
در بطن خود پذیرفتی."

شمایل "سه گانه اقدس"

این شمایل که یادآور ملاقات ابراهیم با سه رهگذر در زیر درخت بلوطستان ممری است (پیدا ۱۸:۱-۱۵) توسط آندره روبلف نقاشی شده است که اخیراً در شمار قدیسین اعلام گردید.

در آن، سه شخص را می بینیم که به دور یک میز نشسته اند. جلوی آنان گوئی یک مکان خالی هست، مکانی برای شخصی که باید بیاید تا با این سه شخص سخن گوید. این مکان برای هریک از ماست، هنگامی که نزد خدا خواهیم بود. پدر، پسر و روح القدس ما را خواهند پذیرفت و ما خدا را رو به رو خواهیم دید. حال به بیان یکی از توضیحات ممکن در مورد این سه شخص می پردازیم:

رنگ آبی جامه ها، رنگ الهی است، آن که به رنگ آبی کم رنگ ملبس است، نشانگر پدر می باشد. او پدر نادیدنی است. دو شخص دیگر به او نگاه می کنند، زیرا پسر و روح القدس از پدر می آیند.

روسی - سه گانه اقدس - سال ۱۴۲۲

در وسط مسیح قرار دارد: ردای او آبی پررنگ است. به آسانی می توان دریافت که وی عیسی است، خداست که خود را برای چشمان ما مرئی ساخته است. در زیر ردای آبی رنگ، جامه ای قرمز رنگ به تن دارد، به رنگ خونی که بر صلیب برای ما ریخت.

سرانجام شخص سوم نمایانگر روح القدس است. جامه او نیز آبی روشن است. زیرا او هم می خواهد خدا را به ما بشناساند. او به ما می آموزد که خدا را ببینیم. ردائی سبزرنگ در بردارد که نماد آب و حیات است: روح القدس در روز تعمیدمان همچون نهر آب حیات به قلب های ما جاری شده و ما را از حیات الهی سرشار ساخته است.

در وسط این سه شخص، بر روی میز، جامی قرار دارد که نگاه سه شخص متوجه آن است. این جام حیات و شادمانی است. نوشیدن از یک جام، سهیم شدن در یک شادمانی است، شادمانی با هم بودن. این جام، حیات خداست، قلب خدا در بردارنده شادی و حیات است.

ما دعوت شده ایم که در این حیات و شادمانی، در این محبت الهی سهیم گردیم. هریک از ما از دیدگاه خدایی همتاست، ولی باید به اتفاق یکدیگر به دور این یکتا جام گرد آئیم و به دعوت رسانی شمایل گوش دهیم: "ای پدر قدوس آنان را که در نام خود داده ای، نگهدار تا آنان همچون ما یکی گردند." (یوح: ۱۷: ۱۱)

دعا

خدای قدوس

قدوس و قادر

قدوس و جاویدان

بر ما رحمت فرما

معرفی دیگر شمایل ها

شمایل "مادر خدا"

شمایل "رأفت" که نام دیگرش شمایل "مادر خدا" از ولادیمیر می باشد، شمایی است روسی مربوط به اواخر قرن یازدهم و اوایل قرن دوازدهم.

نام این شمایل مربوط می شود به شهر "ولادیمیر" که یکی از قدیمی ترین شهرهای روسیه بوده و در ۱۶۰ کیلومتری شهر مسکو قرار دارد. شمایل "ولادیمیر" همیشه از سوی مردم روسیه مورد احترام فوق العاده بوده است.

حضرت مریم: حضرت مریم تن پوشی به رنگ تیره در بردارد، بدین معنا که او متعلق به زمین است. اما این لباس دارای حاشیه طلائی است که چند واقعیت را می رساند: اول آن که بیانگر جلال یا تقدس آن کسی می باشد که "پر از نعمت" خداست. دوم آن که نور آسمانی در تمام وجود حضرت مریم نفوذ کرده است. این نور همچنین به منزله نور تعلق کامل به خداست و نیز نور بکارت وی که به وسیله سه ستاره ای که بر پیشانی و شانه هایش نقش بسته است بیان می شود.

صورت وی مملو از رأفت و مهربانی ناگفتنی است که اسرارآمیز بوده و در عین حال به غمی عمیق آلوده می باشد: "و مادر او تمامی این امور را در خاطر خود نگاه می داشت." (لو ۲: ۵۱). "و در قلب تو نیز شمشیری فرو خواهد رفت" (لو ۲: ۳۵).

روسی - مادر خدا - قرن ۱۲

عیسای طفل: مرکز طرح شمایل در سطح گردن نیرومند عیسای طفل واقع است. بزرگی زیاده از حد گردن طفل نمادگر "نفس روح القدس" است که به کمال در وی سکنی دارد و از او سرچشمه می گیرد و بر انسانیت ما افاضه می شود.

عیسای طفل با رأفتی بی پایان، گونه اش را به گونه مادرش چسبانده است که سرشت بشری خود را از وی دریافت نمود. چهره جدی وی چهره یک طفل نیست. این چهره حکمت الهی را منعکس می کند. نقش پارچه تن پوش وی راه راه و به رنگ قهوه ای قرمزفام بر زمینه طلائی می باشد. این رنگ ها در عین حال نماد الهیت وی و نیز خون ریخته شده او می باشد.

* * *

چشمان حضرت مریم مستقیماً متوجه طفل که در بازوان خود می فشارد نمی باشد اما با این حال نگاه باطنیش که کاملاً بیدار است به طفل دوخته شده و در عین حال متوجه ما انسان ها بوده و ما را در بر گرفته، در ما تعمق می کند. حضرت مریم که نشانه کلیسا در کمال خود می باشد، در عین حال که نجات را با خود حمل می کند، تا زمانی که حتی یکی از ما از فرزندانش از مرگ، رستاخیز نکرده باشد، در انتظار آن به سر می برد. در اوست که ما انسان ها از کمال پذیرفته شدن در کلیسا و هدایت شدن به سوی پسرش برخوردار می شویم. حال حرکت دست ها را بنگریم. دست حضرت مریم، عیسی را به ما نشان می دهد، اما دست راست عیسی مادرش را نشان می دهد، در حالی که دست چپش به دور گردن مریم حلقه زده. این حرکت ها ما را بر آن و می دارد که هم محبت بی حد خدا نسبت به ما انسان ها و هم جواب انسان ها را به دعوت خدا تعمق کنیم. این شمایل به راستی شمایل مشارکت است که کلیسا می باشد، مشارکت خدا با انسان ها و انسان ها با خدا، یعنی راز عهد و محبت متقابل.

دعا

ای مریم شفاعت کننده
در توسست که شادی تمام بشریت سرچشمه می گیرد
و در انتظار حمایت تو است
زیرا که یگانه پناگاه انسان، تو هستی
و اکنون من هم با تمام شور و اشتیاق خود
نزد تو آمدم
زیرا شهامت نزدیک شدن به پسرت را
در خود نمی یابم و از این رو شفاعت تو را
برای نجات یافتن خود، استغاثه می نمایم
ای توئی که مهربانی، توئی که مادر هستی
مادر خدای سرشار از رحمت، بر من رحم کن.
(دعای یفرم قدیس قرن چهارم میلادی)

شمایل "عذرای دیر ایلج"

این شمایل در دیر ایلج واقع در لبنان پیدا شده است. طرح این شمایل نمایانگر "عذرای مقدس است که راه را نشان می دهد"، این راه پسر اوست ("من راه و راستی و حیات هستم") (یوح ۱۴:۶). این شمایل دارای سبک سریانی و بسیار باستانی است یک نقاشی دیواری مربوط به قرن هشتم می باشد.

مبداء پیدایش آن ناحیه بین النهرین، حوالی شهر ادسا است، جایی که می توان تأثیر سبک های آشور - بابلی و پارسی را یافت. تأثیر سبک این شمایل را تا جورجیا در ارمنستان و روسیه می توان پیدا کرد.

شمایل مریم در حال برکت دادن، توسط پناهندگان سریانی در ایتالیا پخش گردید. یکی از این شمایل ها در سراسر دنیای مسیحی پخش شد و توسط راهبان حتی به چین و اتیوپی نیز برده شد.

سریانی - عذرای دیر ایلیج - قون ۸

در دو طرف سر حضرت مریم اشکال خورشید و ماه قرار دارند که نمایانگر تمام آفرینش می باشند. که همراه با حضرت مریم خدا را سپاس می گوید. به علاوه روی حضرت مریم پوششی مزین به سه ستاره قرار دارد که نمایانگر بکارت وی می باشند.

با تعمق نمودن در شمایل عذرای ایلیچ، مریم را مانند تختی می بینیم که بر آن عیسای مسیح پادشاه پر جلال و نجات دهنده این دنیا جلوس نموده است. این پادشاه دنیای ما را برکت می دهد و قبل از همه ما در خود را که در میان تمام زنان جهان متبارک است.

این شمایل یادآور پدران ماست که با ایمان و دعا و کوشش به سوی مسیح بر آن می نگرستند و تعمق می کردند و ما نیز به دنبال آنان مریم را به عنوان مادر خود پذیرفته در ایمان و دعا و کوشش ایشان سهیم می شویم.

دعا

درود بر تو ای مریم پراز نعمت،

خدا با تو است،

میان همه زنان تو خجسته هستی

و عیسی، میوه درون تو خجسته است.

شمایل "باردار شدن حضرت حنا"

با استفاده از این شمایل حیرت انگیز می توانیم منبع پیدایش چندین شمایل را در سنت کلیساها درک نمائیم.

پیدایش دوره اعیاد خداوند، از قرن چهارم، طبق عادت، به زیارت سرزمین مقدس یعنی محل وقوع اتفاقات زندگی مسیح باز می گردد. این امر نمایانگر اهمیت کلیسای اورشلیم و به خصوص دیر حضرت صبا در دره قدرون است، جایی که راهبان ضمن پیروی از کتاب مقدس برای خلاقیت روحانی موجود در نوشته های تحریفی نیز اهمیت قائل بودند. این منبع الهام اغلب اوقات در موضوع شمایل هائی که کاملاً وابسته به متون آئین عبادت می باشند، منعکس گشته است.

روسی - از مکتب نو و گورود - قرن ۱۵

یکی از قدیمی ترین این متون تحریفی "انجیل یعقوب" می باشد که در قرن دوم نوشته شده و زندگی حضرت مریم را تا تولد عیسی شرح می دهد. این متن از والدین مریم به نام های یهوایقیم و حنا نام می برد و شرح می دهد که حنا که نازا بود، در ایام پیری خود، باردار آن شخصی می گردد که موجب شادمانی همهء بشریت می شود.

تولد حضرت مریم، حوای نوین، از دیدگاه روحانی، در بردارنده راز انتخاب رایگان و فیض بارور الهی می باشد که در سراسر عهد قدیم با پیروزی خدا بر نازائی اعلام می گردد. در آئین این عید، با این متن رو به رو می گردیم:

"امروز تمام جهان باردار شدن حنا را که به اراده خدا انجام می شود، جشن می گیرد. به راستی آن زنی که می بایست به طریقی اسرار آمیز و وصف ناپذیر کلمه خدا را به بار آورد، خود به بار آورده شده است." عظمت دختر یعنی مریم می بایست به نوبه خود منعکس کننده بزرگی مادر یعنی حنا باشد: به همین دلیل از اورشلیم، جائی که کلیسائی طبق سنت بر محل تولد مریم بنا شده بود، آئین تکریم حضرت حنا به سرعت در جهان مسیحیت گسترش یافت.

طبق متون تحریفی، بار آورده شدن مریم در رحم مادرش حنا، که توسط فرشته ای به طور جداگانه به والدین مسن او اعلام شده بود، از طریق تصویر یهوایقیم و حنا که در کنار دروازه طلائئ اورشلیم یکدیگر را در آغوش گرفته اند، به طور نمادی نمایش داده می شود: اگرچه این تصویر در ضمن شمایل نگاری هنر

غیرمذهبی نیز برای نشان دادن بارآورده شدن شخصیتی مهم به کار گرفته می شد، این نماد به هم پیوستن که به خودی خود بسیار روحانی می باشد، برای مسیحیان اشاره ای به پاکی کامل مریم گشت این پاکی تنها به تقدس زندگی آینده ما در خدا مربوط نمی شود، بلکه در بردارنده کل شخص وی از اولین لحظه وجودش می باشد، برحسب مفهومی که مسیحیان از آغاز احساس کرده و به گونه ای مجازی در بیان نمادین نوشته های تحریفی ابراز داشته بودند.

از قرن دوم، حضرت ایرنئوس مقایسه ای بین حوا و مریم انجام داده و آن را توسط ارتباط صمیمانه و نزدیک پسر یکتا و مادرش در کار نجات، غنی تر ساخته بود.

بدین ترتیب او محتوای عقیدتی بسیار دقیق و باروری بر تعمق به راز حضرت مریم داده بود: "خداوند (.....) از او که از نسل آدم بود، شباهت خود را به مخلوق اول یافت. به راستی شایسته و به حق بود که آدم کمال خود را از مسیح دریافت دارد تا آن چه که فانی بود در فناپذیری جذب گردد و حوا کمال خود را از مریم دریافت دارد، تا مریم عذرا شفیع حوای عذرا گشته، سرپیچی آن عذرا را با اطاعت خود به عنوان عذرا جبران نماید."

این مقایسه بین حوا و مریم در افکار پدران کلیسا، همچون کلیدی برای درک آغاز نوینی که در مریم عذرا تحقق می یابد، دائماً باز می گردد. حضرت آندره، اسقف مقدس کریت (قرن هفتم)، نگاه خود را بر این آغاز نوین شگفت دوخته، در یکی از زیباترین سرودهای آئین عبادت به افتخار مادر خدا می گوید:

"بدن مریم عذرا در عین حال که زمینی است که خدا آن را شخم نموده، نوبر خمیر سرشت آدم است که مسیح آن را در الوهیت سهیم ساخته، و نیز تصویری کاملاً شبیه زیبایی اولیه است و سرانجام گلی که دستان هنرمند الهی به آن شکل داده است."

در این شمایل باردار شدن حضرت حنا از مکتب نو و گورد، صحنه که بسیار صمیمانه می باشد، در مکانی بسته که پرده آویخته شده بین دو ساختمان نمایانگر آن است، نمایش داده شده: در هنر بیژانس چنین صحنه ای نشانه آن است که واقعه در داخل یک خانه صورت می گیرد.

خانه های اورشلیم که انتهای زمینه شمایل را می بندند، گوئی به سوی تماشاگر باز شده، جلو می آیند: فضا در عمقی خیالی نیست، بلکه به نظر می رسد که به سوی شخصی که به شمایل نگاه می کند، در حرکت است. در واقع از آن جایی که این تصویر مقدس برای انسان دارای محتوایی نجات بخش است، منشاء آن در خدا و مقصد آن در روح انسان است.

برای تاکید بیشتر بر این که این صحنه در تاریخ و زمان جای ندارد، یهویا قیم و حنا به وضوح به سوی تماشاگر، در جلوی ساختمان ها و برپای اندازی کوچک، گوئی خارج از تاریخ، در یک زمان حال ابدی، قرار گرفته اند.

شمایل آنان که مربوط به شادمانی آغاز نجات انسان می باشد، در عین حال شمایل محبت زناشوئی می گردد که آزادانه در نفشه ازلی نجات جای گرفته، تمام شأن و ارزش اولیه خود را باز می یابد.

د عا

خوشا به حال شما ای حنا و یهو یاقیم
هر آفریده ای نسبت به شما مدیون است
زیرا توسط شما هر آفریده ای توانست به آفریدگار خود
بهترین هدیه را تقدیم نماید
یعنی مادر باکره (حضرت مریم) تنها کسی می باشد
که لایق و سزاوار آفریننده است.

سرود

"ای عاقره ای که نزائیده ای بسرا ، ای که درد زه نکشیده ای،
به آواز بلند ترنم نما و فریاد برآور."

(اشعیا ۵۴:۱)

ارمنی - سه جوان در کوره آتش - سال

۱۲۸۶ میلادی

شمایل "سه جوان در کوره آتش"

این شمایل مربوط به فصل سوم کتاب دانیال نبی می باشد و نمایانگر سه جوانی است که به علت سرپیچی از پرستش یک مجسمه طلائی، به دستور نبوکدنصر پادشاه محکوم می گردند که در آتشی عظیم افکنده شوند.

آنان را مشاهده می کنیم که می سرایند و خداوند را متبارک می خوانند، در حالی که یک فرشته (روح القدس) آنان را تحت حمایت خود نگاه می دارد. در برابر حیرت پادشاه و همراهانش، هیچ آسیبی به این سه جوان نمی رسد. در نتیجه پادشاه دستور می دهد آنان را از آتش بیرون آورند و به وقوع یک معجزه اقرار می کند. او سپس دستور می دهد که خدای این سه جوان مورد احترام قرار گیرد، "زیرا خدائی نیست که بدین منوال رهائی تواند داد." (دان ۳:۲۹).

همان طور که دیدیم فرشته نگهبانی که به همراه سه جوان در کوره آتش می سراید و می رقصد روح القدس است. او مدافع ما است و به ما آن اطمینان مطلق را به خدا می بخشد که باعث می شود با روحی آزاد متحمل تعقیب و آزار گردیم با آگاهی از این واقعیت که خدا به همراه ماست. سه جوان توسط ایمان و شهادت خود اتحاد کامل و شادی را یافته اند.

چنین است شمایل کلیسای امروز، شادمان و متحد در ایمان به مسیح رستاخیز کرده. کلیسا در حالی که در مقابل قدرت های این جهان کاملاً ضعیف و در برابر آنانی که خواهان محکوم ساختن آن می باشند کاملاً فقیر است، استوار باقی می ماند و به همراه سه جوان چنین می سراید:

سرود

"ای مقدسان و ای دل های فروتن، خداوند را متبارک بخوانید
او را حمد خوانید و جلال دهید که مافوق همگان است، تا به ابد
حنانیا، عزریا، میسائیل، خداوند را متبارک بخوانید
او را حمد خوانید و جلال دهید که مافوق همگان است، تا به ابد
زیرا او ما را از هاویه بیرون کشید
و ما را از قدرت مرگ نجات بخشید
و ما را از میان کوره رهایی داد
از شعله های سوزان
و زبانه های آتش ما را خلاصی بخشید
خداوند را بسرائید، زیرا که نیکوست
وفاداری او جاودانی است
ای همه پرستندگان خداوند، خدای خدایان را متبارک بخوانید
او را حمد بگوئید و بسرائید
رحمت او جاودانی است."

(دانیال نبی - متن یونانی ۳: ۸۷-۹۰)

شمایل "گیورگیز (ژرژ) قدیس"

شمایل ژرژ قدیس که نام دیگرش شمایل "ژرژ قدیس و قاتل اژدها" می باشد، نمایش دهنده افسانه ای یونانی که ریشه آن به آئین های ماقبل مسیحیت بر می گردد. ژرژ قدیس اژدهای هولناکی را که فقط از راه قربانی انسان سیر می شود، بر زمین می کوبد. این اژدها نشانگر قدرت بدی یا شیطان است که طبق انجیل آدمکش می باشد و تنها مسیح مصلوب بر او پیروز است.

قدیس فاتح، نیزه را در دهان اژدها فرو می برد. در طرف راست، دست خدا از میان ابرها ظاهر شده است تا قدیس جنگ آور را برکت دهد. به علاوه خدا دست ژرژ قدیس را که مسلح به نیزه ای ساخته شده از چوب صلیب می باشد، برای درست هدف قرار دادن اژدها هدایت می کند این شمایل که اثری بسیار قابل ملاحظه می باشد، توسط رنگ هایش که معنای نمادین در بردارند مشخص می گردد: زمینه طلائی درخشان شمایل، انعکاس حیات ابدی و رنگ قرمز شنل، نمایانگر درد و رنج مسیح بر صلیب و محبت وی است. اسب ژرژ قدیس بر سر دو پای خود بلند شده و سرش را به طرف اژدها که در ضمن خارج کردن آتش از دهان به خود می پیچد گردانده است

سریانی - گیورگیز قدیس - قرن ۱۶

در شمایل های بیزانس حرکت کمتر دیده می شود، در نتیجه در این شمایل شور و جهشی که در اسب و اژدها دیده می شود اثر آن را فوق العاده می سازد. در این شمایل هدف اصلی، نمایش فرو بردن نیزه در بدن اژدها نمی باشد بلکه مقصود مبارزه نمادین و روحانی است: قدیس جوان مظهر زیبایی و کمال مطلق است. او لباس های آراسته ای به مثابه لباس های ملتزمین جوان بر تن دارد. زره زرین وی به طرز ظریفی حکاکی شده است. کمربندش به رنگ سبز و آستین های وی نیز به رنگ سبز است. بالاپوش متموج وی قرمز آتشین می باشد. او دهنه قرمز رنگ اسب سفید خود را در دست دارد.

در پشت سر اسب سپری دیده می شود که تصویر خورشید با اشعه زیاد بر آن نقش بسته است. در روسیه حتی قبل از حمله مغول ها، مسیحیان به جای احترام. به خورشید که جزئی از آئین بت پرستان اسلاو بود، ژرژ قدیس را تکریم می کردند و شاید به همین دلیل است که تصویر خورشید بر سپر ژرژ قدیس نمایش داده شده است.

دعا

ای نجات دهنده همه اسیران

و مدافع همه مسکینان

شفادهنده بیماران

و مدافع شاهان

حامل غنائیم

ای ژرژ قدیس بزرگ

در حضور مسیح خدای ما

جهت نجات روح ما

شفاعت بفرما.

(سرود برای ژرژ قدیس)